

การเปลี่ยนแปลงของประชากรไทยและความอยู่ดีมีสุขในสังคมสูงวัย

เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2561 วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดการประชุมนำเสนอผลการสำรวจของโครงการ “การเปลี่ยนแปลงทางประชากรและความอยู่ดีมีสุขในบริบทสังคมสูงวัย” ซึ่งใช้ระยะเวลาดำเนินการมาแล้ว 3 ปี ในหัวข้อ “การเปลี่ยนแปลงของประชากรไทยและความอยู่ดีมีสุขในบริบทสังคมสูงวัย” ณ โรงแรมวันนา สุรวงศ์ กรุงเทพฯ สรุปประเด็นจากการประชุมที่น่าสนใจได้ดังนี้

การสำรวจครอบครัวไทยและการใช้ชีวิตในปัจจุบัน

ผลจากการศึกษาข้อมูลครัวเรือนทุกภาคของประเทศ ได้จำนวนครัวเรือน 15,222 ครัวเรือน โดยสำรวจสตรีวัยเจริญพันธุ์ 9,457 ราย และจำนวนผู้สูงอายุ (60 ปี+) 7,450 ราย พบขนาดครัวเรือนไทยมีขนาดเล็กลงโดยมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 3 คน ร้อยละ 58.6 เป็นครัวเรือนที่มีสตรีวัยเจริญพันธุ์อาศัยอยู่ด้วยและโดยเฉลี่ย 1.26 คนต่อครัวเรือน ขณะที่ร้อยละ 40.6 เป็นครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วย โดยมีผู้สูงอายุเฉลี่ย 1.36 คนต่อครัวเรือนในครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วย ข้อมูลด้านประชากรที่สำคัญที่พบอีกประเด็นหนึ่งคือ ร้อยละ 66 ของครัวเรือนที่สำรวจได้มีสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุ 15-59 ปี ขณะที่ร้อยละ 16.0 เป็นสมาชิกครัวเรือนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และร้อยละ 18 เป็นคนที่มีอายุ 0-14 ปี นอกจากนี้ ยังพบข้อมูลที่น่าสนใจ คือ ร้อยละ 61.7 เป็นครัวเรือนที่มี smartphone และ Tablet แสดงให้เห็นว่าคนไทยสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากขึ้น

วิกฤตทางประชากรในสังคมสูงวัยในปัจจุบันและการเตรียมพร้อมอย่างมั่นคงมั่งคั่ง

ข้อมูลผู้สูงอายุจากการสำรวจพบว่า ร้อยละ 12.9 เป็นผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) และคาดว่าจะเพิ่มสูงขึ้นอีก ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและมีสัดส่วนสูงกว่าผู้สูงอายุชายในทุกช่วงวัย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา ผู้สูงอายุในเขตเมืองมีสัดส่วนเป็นสัดส่วนสูงกว่าผู้สูงอายุในเขตชนบท (ร้อยละ 5.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 2.6) จากข้อมูลด้านการมีบุตร พบว่า ผู้สูงอายุมีลูกโดยเฉลี่ย 3.32 คน โดยผู้สูงอายุในกลุ่มอายุ 60-64 ปี มีลูก 2.63 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุนิยมมีลูกน้อยลง และผู้สูงอายุในเขตชนบทส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่กับบุตรมากกว่าผู้สูงอายุในเมือง และส่วนใหญ่บุตรจะไปทำงานต่างถิ่น ในด้านสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุที่อายุมาก เช่น อายุตั้งแต่ 80 ปี ขึ้นไป ประเมินตนเองว่าสุขภาพไม่ดี นอกจากนี้ ยังพบว่า ร้อยละ 23 ของคนผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปี ขึ้นไปไม่สามารถทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้อย่างน้อย 1 อย่าง ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการประชุมว่าทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุถึงแม้จะสูงอายุแล้วยังคงมีสุขภาพที่ดี ผู้สูงอายุวัยปลายมีสัดส่วนของการมีสุขภาพไม่ดีสูงกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอื่นๆ และพบว่า มีเพียง ร้อยละ 40.6 ของผู้สูงอายุที่ต้องการคนดูแลได้คนดูแลตามที่ต้องการ ขณะที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.7) ยังไม่เคยได้รับการอบรมในการดูแลผู้สูงอายุที่ถูกต้อง ส่วนในเรื่องของการเตรียมพร้อมสำหรับการใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ พบว่า ต่ำกว่าร้อยละ 50 ผู้สูงอายุยังคงไม่มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องเงิน

ภาวะการมีบุตรและความต้องการการมีบุตรของสตรีไทยในปัจจุบัน

จากข้อมูลการสำรวจระดับประเทศเกี่ยวกับสตรีวัยเจริญพันธุ์อายุ 15-49 ปี ในช่วงปี 2005-2016 พบว่า ร้อยละ 27.8 ยังไม่เคยแต่งงาน มีการอยู่เป็นโสดเพิ่มมากขึ้น และมีสัดส่วนคนที่เป็นหม้ายลดลงในขณะที่คนที่หย่าร้างหรือแยกกันอยู่มีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้น ในด้านการแต่งงานและการมีบุตร พบว่า อายุเฉลี่ยเมื่อสมรสครั้งแรก (Mean Age at First Marriage) และอายุเฉลี่ยเมื่อมีบุตรคนแรก (Mean Age at First Birth) เท่ากันคือ อายุ 23.5 ปี โดยในเขตเมืองอายุแรกสมรสอยู่ที่ 23.5 ปี ส่วนเขตชนบทอยู่ที่ 21.9 ปี และสตรีไทยมีแนวโน้มการมีบุตรช้าลงในกลุ่มที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไป

การย้ายถิ่นของคนไทยในปัจจุบัน

ผลการสำรวจจากครัวเรือนจำนวน 15,222 ครัวเรือน พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการย้ายถิ่นออกมากที่สุด ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่จบ ม.6 ขึ้นไป วัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มจะย้ายไปต่างจังหวัด แต่ผู้สูงอายุมีแนวโน้มจะย้ายไปอยู่ในจังหวัดเดียวกัน คนส่วนใหญ่จะย้ายถิ่นในภูมิภาคเดียวกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคใต้ เหตุผลของการย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการทำงาน (ร้อยละ 43.33) ผู้ชายย้ายถิ่นเพราะเหตุผลเรื่องการทำงานเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด ขณะที่ผู้หญิงย้ายถิ่นเพราะการสมรสหรือการศึกษาเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด ส่วนเด็กและเยาวชนย้ายถิ่นเพราะเหตุผลด้านการศึกษาและติดตามพ่อแม่ คนในภาคกลางเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของการย้ายถิ่นเนื่องมาจากการทำงานมากที่สุด ส่วนคนภาคใต้ย้ายมีสัดส่วนของการย้ายถิ่นเนื่องมาจากการทำงานและครอบครัวมากที่สุด

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร 02-218-7340

Website: www.cps.chula.ac.th

Facebook: จุฬาประชากร